

stáří v poli přivést ku platnosti kdykoliv a nedocílí-li se o tom u horního úřadu smíru, může nároky své provést pořadem práva.

V. Sloučení polí důlních.

Propůjčené míry důlní nebo pole důlní lze bez rozdílu, zda náleží témuž držiteli či držitelům různým, k jich žádosti sloučiti v jediné větší pole s jedním ústředním hloubením

1. hraničí-li přímo;

2. lze-li sloučením dolování účelněji provozovati (§ 112 hor. z.).

Zvláštním úkolem horního zákona jest učiniti a podporovati ona opatření, která takovému upravení horního vlastnictví jsou na prospěch, a s tohoto hlediska nesou se ustanovení §§ 112—114 k tomu, aby umožněna byla zejména komasace (sloučení, sražení) více polí důlních v jednu provozovárnu, poskytnouti jim dle okolností výhod a zvláště vhodným způsobem je upravit. Udržování hor bývá spojeno s různými překážkami; jsou-li totiž ložiska příliš hluboká a stavba šachet obtížna, byl by nezbytným značný náklad, kdyby každé důlní pole mělo míti své zvláštní hloubení. Konečně může býti nevýhodným založiti na různých místech současně ložiska ku těžení nerostů. Ve všech těchto případech jest sloučení několika důlních měr výhodno a účelno. Zákon připouští sloučení při bezprostředním sousedství za účelem výhodnějšího provozování. Jsou-li na různých dolech různá hypotekární břemena nebo táž břemena v různém pořadu zapsána, lze sloučení polí důlních jen tehdy dovoliti, když se předloží souhlas věřitelů a prohlášení jich, v jakém pořadu přenéstí sluší břemena ta na sloučený majetek (§ 112 odst. 2 hor. z.).

Zřetel na břemena hypotekární odůvodňuje se tím, že se často spojují cennější doly s méně cennými, což by po případě mohlo býti na závadu věřitelům; nemají býti tedy jich nabytá práva poškozena a bez jich souhlasu nemá v hypotece nastati nižádná změna, jsou-li různá hypotekární břemena zapsána na různých dolech nebo tatáž břemena v jiném pořadu. Úřední sloučení sousedních cechů dalo se arcí i dle dřívějších zákonů horních. Avšak to vázáno bylo takovými podmínkami a bylo vůbec tak kuse upraveno, že podniky horní v tom nalézaly jen poměrně skrovné podpory své podnikatelské činnosti. Při slučování několika dolů nejde jen o jich knihovní soupis, čehož bylo by si přáti ku povznesení úvěru horního podniku a ku položení pevného základu hypotekárního a v jichž příčině horní zákon ani zvláštní normy nevytýká, ani obmezení nestanoví, nýbrž jde o skutečné jich spojení v podnik jediný, t. j. v jediné větší pole s ústředním hloubením. Všeobecnou zásadou jest však, že za sloučení vždy žádati musí majitelé dolů, že však nelze to naříditi z moci úřední aneb na žádost jednoho jen držitele. Nelze též donutiti třetí osobu, aby k tomu přistoupila. Zvláště sluší zmíniti se o slučování dolů, které náleží různým držitelům (buď zcela jiným osobám nebo těmže, leč v různém poměru). Sloučí-li se zajisté doly patřící témuž majiteli, nemění se tím poměr držební. Jedná-li se však o doly různých držitelů, pak je potřebí předchozího dohodnutí podílníků o jich dalších podílech na celku (§ 112 hor. z.).

Polepšovny viz Káznice.

Policie.

I. Pojem a význam.

Výraz »policie« jest latinská forma řeckého »*πολιτεία*« v původním svém významu t. j. ústava státu nebo stát samotný. Ve středověku vzešel

ze zvláštního pomísení významu zcela rozdílného slova »politesse« (ze slova »polir« čistiti, dobře zařídití, dáti do pořádku) další význam slova policie t. j. pořádek, blahobyt a bezpečnost zavedená vrchností. Nejprve vešel v obvyčej výraz ten při městech, brzy však též vztažen na státní činnost, která sleduje naznačené účely. Pojem policie v nynějším skoro významu pochodí z Francie, kdež označována byla slovem »police« mezi 14. a 15. stoletím určitá oblast městské a státní činnosti.

Teprve o sto let skorem později vniklo slovo »policie« v tomto významu do Německa; když pak koncem 15. a počátkem 16. stol. učiněn byl pokus sesílití a oživití státní funkce říše, byly sestaveny četné zákonné předpisy u velký říšský zákon zvaný »Veličenství římského císaře řád a reformace dobré policie ve svaté říši římské« t. j. tak řečený říšský řád policejní z r. 1530. Předpisy zákona toho měly za účel uvéstí větší pořádek a bezpečnost v zemi, staviti nemravnost, přepych obmeziti a zvýšiti blaho lidu. Tento policejní řád byl několikrát (r. 1548, 1577) obnoven a rozšířen a tvořil základ četných policejních řádů a zákonů, které byly vydány v 16. a 17. stol. v jednotlivých územích. Tak zjednálo si slovo »policie« všeobecného přístupu v Německu i v rakouských zemích dědičných, neboť výrazem tím pojímána byla veškerá činnost vrchnosti uvnitř říše, v jednotlivých územích a městech, pokud činnost ta nezáležela v konání spravedlnosti.

V literatuře státovědecké není snad odvětví tak bohatého otázkami spornými, jako pojem a objem policie. Brzy se obmezuje na udržování pořádku nebo na zamezení pohrom a nebezpečí nebo hrozících bouří, ať příčinou toho jest bezprávná činnost lidská nebo události přírodní, brzy přisuzuje se policii celé obsáhlé odvětví činnosti nebo zařízení sloužících nejrozličnějším zájmům příslušníků státních. Nejhorlivěji se zastává ten náhled, že k policii náležejí všechna opatření, která mají zabezpečiti právo před hrozícím porušením. Mnozí shledávají konečně rázovitý znak policie v odvrácení násilí nebo v upotřebitelnosti prostředků donucovacích.

Tato neurčitost pojmu a zvláště též způsob, jakým vykonávají se některá odvětví policie, zprotivila se na jedné straně mnohým jakožto nebezpečí svobody a rozvoje jednotlivců, jakožto nástroj libovůle, na druhé straně dožadováno se nadmíru často jejího přispění. Teprve ve druhé polovině 17. stol. podařilo se vymeziti pojem policie, který dnešnímu významu policie jest velice blízek. Pojímánať policie jakožto soubor všech zákonných opatření, kterými se má předejiti trestným skutkům, zabrániti každému porušení veřejné bezpečnosti, stíhati pachatele, zatknouti je a dodat soudům; činnost tuto nemohl stát více již ponechati jednotlivcům nebo obcím, nýbrž přikročiti musil k nezbytným zařízením a přídržeti místní vrchnosti ku plnění úkolů na ně přenesených.

Tím způsobem zabíral stát ponenáhlu veškeren kulturní život národa oborem své činnosti, a tyto nové úkoly státu shrnuty byly pod výraz »provádění a udržování dobré policie«. Jakousi mez klade policii svoboda jednotlivce: ne stát, nýbrž jednatel sám má právo určiti si účely své a jednotlivci musí býti zaručena volnost v pohybování, pokud nejedná proti obecnému blahu a nepoškozují jiných osob v jich právech. Stát nesmí jednotlivci vnucovati proti jeho vůli nějaký prospěch, třeba dobře myšlený. Donucení lze jen potud odůvodniti, pokud přikázaný způsob jednání neb

opominutí jeví se býti nezbytným ku dosažení nějakého nalahavého účelu státního.

Jelikož policie tak rozsáhlou měrou zasáhá ve vlastnictví a svobodu jednotlivce, čímž dotýká se nejdůležitějších zájmů, jeví se být ospravedlněným požadavek, aby policie z poloviny aspoň zákonem byla upravena a dotyčná příslušnost úřadů pevně byla ohraničena.

Co do objemu a oboru působnosti policie rozhodnými byly časové názory o úkolech státu mimo konání spravedlnosti. Dle různosti úkolů těch rozdělovala se rozdílně policie. Ve vědě byl prvním Pütter, který označoval policii jakožto zvláštní odvětví oné činnosti státu, jejímž bezprostředním předmětem jest povznášení a hájení kulturních zájmů národa. Mohl souhlasit v celku s Pütterem a označuje policii jakožto soujem všech těch různých státních ústavů a opatření, jichž účelem jest odvrátiti s použitím všeobecné moci státní ona vnější nebezpečí, která jsou na překážku všestrannému, dovolenému rozvoji sil lidských a kterým jednatel sám o sobě čeliti nemůže. Tím liší se prý policie od konání spravedlnosti; Mohl vylučuje z oboru policie činnost státu směřující k zabránění zločinného rušení pokoje a pojímá tuto činnost jakožto odvětví justice »justice prae-ventivní (předstízní)«.

Policii vykázáno jest ve všech odvětvích rozsáhlé pole činnosti. Policejní činnost má téměř nepřehledný obor působnosti: ochrana fyzické osobnosti, ochrana duševních a mravních zájmů, policie obstarává státu připadající péči o jmění a vlastnictví v rámci zákonů tím způsobem, že má odvrátiti dílem hrozící škodu (požární, vodní policie, opatření proti moru dobytčímu a pod.), dílem opatřeními svými povznášeti rozvoj různých odvětví činnosti výdělkové. Ve všech dobách zavdával však pojem t. zv. politické, vyšší nebo státní policie ne jeden podnět k odporu. Úlohou její jest pozorovati celý život politický a odvracet nebezpečí z něho hrozící státu a státní vládě. V dřívějších dobách měla namnoze politická policie co nejvíce potlačovati politický život národa. Všeobecné zásady o objemu policejní moci došly proto též v ústavních listinách většiny států zvláštní sankce; než nikoli jen dle těchto zákonů, nýbrž i vlivem změněných názorů o státu a o poměru vládnoucích a ovládaných nesmí více činnost politické policie směřovati ku potlačování politického života. Než nižádný stát nemůže býti úplně bez politické policie, a spatřuje-li se úkol její v tom, že pozoruje v zákonných mezích politická hnutí a zabráňuje trestné činy čelící proti státu a státní moci, tož není politická policie nepřítelkyní, nýbrž spíše ochrankou politické a občanské svobody.

II. Rakouské policejní právo.

Toto pojímá celkový úkol policie a odpovídající tomu povinnosti občanů státních; jakkoli rakouské právo policejní ústavní změnou státních poměrů doznalo mnohých modifikací, přece zůstal tento obor státní činnosti v mnohých odvětvích svých v celku nezměněn, jelikož právo policejní nemá důkladné kodifikace a většinou opírá se o starší předpisy. Obor působnosti rakouské policie lze shrnouti v tyto povinnosti: stálé pozorování všech událostí a zasahování při rušení pořádku, pokoje a bezpečnosti, dále vedení v patrnosti, přísné střežení a třídění osob, zakročování při jednáních a opominutích, intervence při nehodách a konečně péče o jisté předměty. Policie má konečně veliký vliv na soudnictví pódporujíc je dle

soudního řádu, spolupůsobí jako žalobkyně, dále vykonává příslušející jí právo trestní a konečně i ve věcech civilních obstarává funkce přiznané jí v určitých případech. Císařským nařízením ze dne 20. dubna 1854 č. 96 ř. z. (§§ 1 a 7) jest policii poskytnuto právo vydávati nařízení, opatření a zákazy v oboru své úřední působnosti a vynutiti jich šetření donucovacími opatřeními a tresty. Toto právo bylo základními zákony státními potvrzeno; jsouť dle čl. 11 státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867 č. 145 ř. z. úřady státní v mezích své úřední činnosti oprávněny vydávati na základě zákonů nařízení a udíleti rozkazy a vynutiti jich zachování.

Policejní právo trestní zahrnuje předpisy a zákazy a trestání porušení jich peněžitými tresty a vězením. Výkonná moc policejních úřadů upravena byla blíže cit. císařským nařízením ze dne 20. dubna 1854, jímž vydán byl předpis pro výkon opatření a nálezů zeměpanských politických a policejních úřadů; policejní řízení trestní upraveno řadou dalších ministerialních nařízení (viz Právo trestní policejní).

III. Rozdělení policeie.

1. Dle místního rozsahu, k němuž se policeie odnáší, roztrídí se policeie v policii státní, zemskou a místní. Státní policeie pojímá všechna opatření, kterých žádá bezpečnost a trvání státu v policejním ohledu. Zemská policeie odnáší se ku větším územím, z pravidla k jednotlivým zemím korunním. Leč policeie státní a zemská bývá stotožňována na rozdíl od místní policeie, jejíž obor působnosti vztahuje se jen na některou obec nebo na několik obcí.

2. Podle druhu a způsobu působnosti rozeznává se

a) ochranná policeie, která v sobě pojímá všechna preventivní opatření na ochranu státních občanů a jich zájmů, pokud by zájmů těch jednotlivců nemohl vůbec nebo aspoň ne dostatečně v mezích platných zákonů hájiti.

b) Policeie zdravotní pojímá celé zdravotnictví, pokud spadá v objem policejního oboru působnosti.

c) Policeie v nouzi poskytuje pomoc a přispění proti hmotným nesnázím jednotlivců nebo celých společenských kruhů.

d) Policeie živelní má působiti k záchraně a ulehčení v mimořádných případech neštěstí, která způsobena byla pohromami živelními osobám nebo majetku.

3. Hledíme-li k cíli a účelu policeie, můžeme lišiti:

a) policii pořádkovou, která má za účel vésti v patrnosti osoby a udržovati pořádek ve společenských vztazích. Sem náleží zejména: ohlašování, pasy, sčítání lidu, předpisy o užívání určitého jména a příjmení, policeie co do různých výdělkových poměrů (nádennictví a služba, živnostenská policeie).

b) Policeie bezpečnostní vztahuje se ku bezpečnosti osob, zdraví, života, vlastnictví a cti, tedy předpisy o hodině policejní, předpisy proti rušení pokoje, nadávkám a urážkám, kterých netrestají soudy, opatření proti nebezpečným nebo podezřelým osobám, dohled nad nebezpečnými předměty (parní kotle, třaskaviny, jedy, zbraň a náboj), opatření při pohromách (povodně, požáry). Bezpečnostní policeie pojímá v širším smyslu policii stavební, horní, honební, lesní, spolkovou, shromažďovací, tiskovou a dopravní. Sem náleží též veškerá policeie silniční (železnice, koňská dráha,

doprava vodní, převoz, říční plavba, námořská policie, plřařství, povoznictví, ústavy posluhř, volnost chřze a bezpeřnost dopravy).

c) Policeie mravnostní; sem pořitají se ředpisy o dohledu nad prostitutní, konkubinátem, obřerstvím, řebrotou, hrami, policií divadelní, veřejnými zábavami (produkce divadelní, podniky hudební a zábavy taneřní).

d) Policeie soudní pojímá funkce státního nřvlnictví, podporu trestních soudř dle ředpisř trestního řřdu, policejní trestní soudnictví, ona obstarává dále jisté funkce v právu občanském a to:

- aa)* při rušení drřby,
- bb)* při výkonu vřzení osobního,
- cc)* při nálezích,
- dd)* při retencích a svémocném zabavení,
- ee)* při smírřích řkonech soudcovských (smíry, spory řeledínské, nájemné a pod.).

IV. Policejní nřřízení.

Řeřeno bylo již (svrchu II.), ře dle ř 1 cit. řís. nřřízení ze dne 20. dubna 1854 byly řřady policejní zmocněny vydávati a prováděti v oboru své řřední působnosti nřřízení, opatření a nálezy.

1. Policejní nřřízení mohou vydávati:

- a)* řstřední řřady, pokud k tomu však jsou zmocněny nějakým zákonem;
- b)* podřřzené státní řřady správní;
- c)* konečně obce ve věcech místní policie.

U výkonu místní policie mřže obecní výbor v mezích platných zákonř vydávati policejní nřřízení platná pro obvod obce a pohroziti, nešetřili se nřřízení těch, peněžitou pokutou až do 10 zl. nebo v řřípřadu nedobytnosti vřzením 48 hodin.

2. Policejní řřady vydávají trestní opatření ve všech přestupcích pravomoci jich přikázaných

3. Jiná řást řředních opatření policejních odnřší se k oboru licencí, autorisací, koncesí ve všech těch řřípřadech, kde závisí drřba jistých předmětř nebo výkon jistých jednání na předchozím schválení řřadř policejních.

V. Právní prostředky.

Proti policejním nřřením, opatřením a nálezřm přřsluší právo stížnosti k politickým řřadř zemským a v třetí instanci k ministerstvu vnřtra. Co do práva stížnosti k soudnímu dvoru správnímu a k soudu řříšskému nelze trestních opatření policejních řřadř vřhledem k ustanovení ř 28 zákona ze dne 22. řřjna 1875 o přřslušnosti soudního dvoru správního nyní v odpor brřti až do konečného upravení trestního práva policejního před soudním dvorem správním.

VI. Policejní řřady.

1. Státní a místní policii, pokud tato nespadá v obor působnosti obce, obstarávají politické řřady; tyto mají bděti nad tím, aby obce jednaly dle práva policejního. Okresnímu hejtmanu přřsluší správa policejní v okresu, místodržiteli v zemi, a ministr vnřtra řřídí vrchní správu policie v královstvích a zemích na řříšské radě zastoupených. V městech větších nebo v místech, kde práce policejní nabývají většího objemu nebo kde toho vyhledávají zvlřštní poměry, zřřizeny jsou zvlřštní policejní řřady, které náležeji ku politickým řřadř správním.

2. Organisaace.

a) Na základě nejvyššího rozhodnutí ze dne 24. června 1852 zřízena byla policejní ředitelství, která dříve zvana městská hejtmanství.

aa) Dle objemu své činnosti rozčleněna jsou ředitelství v sekce, departementy, oddělení a úřady — zevně pak na komisariáty, expositury, inspektoráty. Sekce, departementy etc. zahrnují správu ústřední, t. j. všechny záležitosti, které vyžadují ústřední, jednotné úpravy s jednoho hlediska, nebo které poskytují jen ve své jednotě žádoucí evidenci o celém obvodu; naproti tomu jsou komisařství a expositury orgány ústřední správy a opatřují výkonnou službu policejní a přímý dohled. Policejní obvod (rayon) jest území, na které se vztahuje činnost policejního ředitelství. Obvod ten obsahuje po případě několik obcí, a netoliko obce městské, nýbrž i venkovské. Nyní jsou policejní ředitelství ve Vídni, v Praze, Brně, Lvově, Krakově, ve Štýrském Hradci, v Terstu.

bb) Policejní ředitelství podléhají v první řadě příslušnému místodržiteli korunní země a pak ministerstvu vnitra.

cc) V těch zemích korunních, ve kterých zřízena nejsou policejní ředitelství, přikázáni jsou místodržitelství nebo zemským vládám k obstarávání agendy státní policie policejní úředníci od nejbližšího policejního ředitelství; tak tomu jest nyní v Linci, Solnohradě, Innomostí, Lublani, Zadru, Celovci, Opavě a Černovicích.

dd) V čele ředitelství policejního stojí policejní ředitel (ve Vídni policejní president), jemuž přikázán jest určitý počet koncepčních a manipulačních úředníků, jakož i sluhů a strážů. Policejní president jest ve IV. hodnostní třídě, policejní ředitel v Praze jako dvorní rada v V. třídě a ostatní policejní ředitelé jakožto vládní radové v VI. třídě hodnostní. V čele sekcí (ve Vídni) stojí vrchní policejní radové, departementy spravují policejní radové a komisařství vedou vrchní komisaři nebo komisaři. Koncepční úředníci jsou s vrchními policejními rady (ve Vídni) v VI. třídě, policejní radové v VII., vrchní komisaři v VIII., komisaři v IX., koncipisté v X. třídě hodnostní; koncepční praktikanti nejsou zařaděni v žádnou třídu hodnostní. Manipulační úředníci jako kancelisté, oficiálové, adjunkti výpomocných úřadů ředitelství a ředitelové výpomocných úřadů jsou v XI.—VIII. třídě hodnostní. Koncepční úředníky IV.—VI. třídy hodnostní jmenuje císař, koncepční úředníky VII.—IX. třídy hodnostní ministr vnitra, ostatní koncepční a manipulační úředníky jmenuje místodržitel (min. výnos ze dne 12. června 1870 č. 2546).

ee) Ku přijetí do koncepční praxe žádá se průkaz rakouského občanství státního, průkaz odbytých právnických studií, tři státních zkoušek s prospěchem odbytých, znalosti zemských jazyků a průkaz bezúhonného žití; k dosažení místa koncepčního úředníka potřebí jest nad to průkazu o odbyté praktické zkoušce pro politickou správu ve smyslu císař. nař. ze dne 10. října 1854 č. 262 ř. z. (nejvyš. rozhod. ze dne 22. prosince 1887).

ff) Místa úředníků manipulačních vyhrazena jsou na základě zákona ze dne 19. dubna 1872 č. 60 ř. z. vysloužilým poddůstojníkům, jimž udělen byl certifikát k tomu opravňující.

gg) Dovolenu dává policejním úředníkům policejní ředitel až do 6 neděl, místodržitel do 6 měsíců, delší dovolenu ministr vnitra. Policej-

nímu řediteli udílí dovolenou místodržitel do 14 dnů, delší dovolenou ministr vnitra (min. výnos ze dne 12. června 1870 č. 2546).

hh) V záležitostech disciplinárních posuzují se policejní úředníci dle císařského nařízení ze dne 10. března 1860 č. 64 ř. z., v záležitostech pensijních dle všeobecného normálu o pensích úřednických.

b) Stráž bezpečnostní.

Stráž bezpečnostní jest ústavem občanským povoláným ku podpoře úřadů státních a obecních při udržování veřejného pokoje, pořádku a bezpečnosti, jakož i při zachovávání platných zákonů a nařízení. Stráž bezpečnostní podřízena jest policejnímu řediteli, jemuž přidělen jest ku řízení výkonné služby vyšší úředník strážní. Stráž bezpečnostní skládá se ze strážních úředníků (z ústředních, vrchních, okresních a revírních inspektorů), z inspektorů strážních, nadstrážníků a strážníků a rozpadá se v inspektoráty a okresní oddělení. Ku přijetí do stráže bezpečnostní potřebí jest: rakouského státního občanství, stáří od 24—40 let, úplného zdraví, statné postavy, úhledného zevnějšku a obratného jednání, předběžného bezúhonného života, znalosti zemských jazyků. Úředníci jsou zařaděni do hodnotných tříd a požívají platů aktivitních na příslušnou třídu připadajících vedle případného paušálu. Strážníci dostávají služné 360 zl., nadstrážníci 420 zl., inspektoři II. třídy 540 zl. a I. třídy 600 zl. vedle 25⁰/₀ního aktivitního přídatku a přídatku starobního, který obnáší po 10 létech 40 zl., po 40 létech 130 zl. a který se započítává do pense. Orgány strážní jsou ubytovány v příbytcích na způsob kasáren a nosí uniformu, která opatřuje se i s výzbrojí na základě soustavy hromadné. Strážníci vykonávají službu jednotlivě v obvodu nebo na určitém místě, jako hlídky, eskorty (ozbrojený průvod), při dozoru a dopravě trestanců a vůbec všude tam, kde službu obstarati má některý výkonný orgán bezpečnostní.

Inspektoři vedou knihy služební a kontrolu. Ve výkonné službě podřízeny jsou všechny orgány stráže přidělené určitému komisařství správci okresu, pokud se týká, policejnímu řediteli. Požívají pak vyšší ochrany právní, mohou býti pochváleny, odměněny, potrestány i propuštěny, jakož i ku své žádosti z úřední povinnosti dány do výslužby. Bližší data vykazuje úřední poučení pro bezpečnostní stráž, které sestává ze statutu organizačního, z prováděcího k němu předpisu a ze služební instrukce.

c) Civilní stráž policejní.

Úkolem této jest neustálý dohled a pozorování všech důležitých událostí v okrese jí přikázaném, dále rychlé a účinné stíhání nezákonných jednání a opominutí, jakož i vyšetření a zatčení pachatelů. Stráž tato přidělena jest z části ústřední kanceláři policejního ředitelství, z části komisařstvím. Členové civilní stráže policejní doplňují se zpravidla ze způsobilého mužstva bezpečnostní stráže (dekret nejvyš. pol. úř. ze dne 21. ledna 1854 č. 1118 čl. 13) a jsou vzati do přísahy; jim dostává se služného v obnosu 360 zl. a 420 zl. vedle 25⁰/₀ního přídatku aktivitního, mají nárok na přídavek dle stáří až do obnosu 130 zl. (nejvyš. rozhod. ze dne 29. prosince 1872) a mají konečně nárok na pensi.

d) Úřady policie pohraniční.

Policejní funkce na hranicích této polovice říše svěřeny jsou: pro Čechy policejní exposituře v Podmoklích a Děčíně, pro Slezsko policejnímu inspektorátu v Bohumíně, pro Halič policejnímu komisařství v Brodech a Podwoloczysce, policejní exposituře v Belze, v Madjanu siemawském,

v Szczakowé, Oswieczimu a v Nadbrzezicu, pro Bukovinu policejnímu komisařství v Nowosielitze a v Itzkanech, pro Přímoří a Korutany policejnímu ředitelství v Terstu, policejnímu komisařství v Cormonsu v Pontafu, pro Tyrolsko policejnímu komisařství v Ale, pro Solnohradsko polic. inspektorátu v Solnohradě, pro Horní Rakousy polic. inspektorátu v Pasově a policejní exposituře v Brunově. Kromě toho jsou na hranicích všech zemí stýkajících se s cizozemskem vyjímaje Dalmacii funkce policejní svěřeny jednotlivým pohraničním úřadům celním (viz Policie pohraniční).

3. Obvod působnosti úřadů policejních.

Dle statutu ze dne 10. prosince 1850 jest obvod působnosti zmíněných úřadů tento: Policejní úřady mají předejít a bránit cestou zákonnou všem nebezpečím ohrožujícím panovníka, císařský dům, zákonný řád, vůbec právní stav, blaho státu a jednotlivce; mají udržovati veřejný pokoj a řád v obvodu svého okresu, překaziti útoky na pokoj a řád, poškození osoby i vlastnictví, ať již poškození stalo se náhodou či lidskou činností úmyslnou nebo bezděčnou; dále přítrž činiti vzrůstu škody, poruší-li se řád a bezpečnost, odstraňovati škodlivé následky, konečně pátrati po rušitelích zákona, zadržeti je a odevzdati povolaným úřadům.

Úkol tento lze vyznačiti těmito obory:

- a) udržování veřejné bezpečnosti a vnitřního pokoje;
- b) péče o bezpečnost osoby;
- c) péče o bezpečnost vlastnictví;
- d) zachování veřejného pořádku a
- e) veřejné mravopověstnosti;
- f) vykonávání policie trestní.

Činnost úřadů policejních jest v tomto směru pozorovací, předstihující, zabraňující (správní policie); nastalo-li skutečné porušení práva a poškození, směřuje činnost ta k tomu, aby odhalen byl pachatel a odevzdán příslušnému úřadu trestnímu (policie soudní).

Ad a) Povinností úřadů policejních jest přesně vésti soupis (konskripce), ohlašování, pasy a v stálé patrnosti udržovati stav tuzemského a cizozemského obyvatelstva v obvodu svém a tím zásobiti se potřebnými daty, jestliže by dožádány byly o vysvětlení úřady neb soukromníky.

Ku podstatným povinnostem úřadů policejních náleží pozorovati smýšlení lidu jak co do politických, sociálních, zákonodárných a správních stavů, tak i co do potřeb a přání obyvatelstva. Ony bdí nad tiskem, spolky a shromážděními, nad všemi tajnými rejdy, které by mohly ohrožovati veřejnou bezpečnost, a zvláště bdí v té příčině nad podezřelými osobami. Policejní úřady usilovati musí o to, aby se předešlo každému porušení veřejného pokoje a pořádku, potlačiti je v zárodcích, a jestliže porušení takové nastalo, učiniti mu přítrž za přispění stráže bezpečnostní, po případě i za spolupůsobení četnictva a vojska.

Ad b) Péče o bezpečnost osoby ukládá dozor ku všelikým činům a opominutím uvnitř obvodu policejního, jimiž by ohrožen býti mohl život, zdraví a tělesná bezpečnost obyvatelstva. Dohled vykonává se nahledáním, střežením, obchůzkami, hlídkami, ostříháním ulic, náměstí, národních slavností, plesů atd., dopravy železniční a paroplavby; dále intervencí při ohni, povodni, epidemiích, v případech sešílení a neštěstí, onemocnění na ulici, samovraždy a pod.; konečně dohledem ku výrobě, nošení a zasílání zbraní a nábojů.

Ad c) Bezpečnost vlastnictví vyžaduje dohled na zahaleče, tuláky, žebráky, všechny nebezpečné osoby, propuštěné vězně, odstrčené, vyhostěné, přechovavače zločinců, dále občasné rozsáhlejší obchůzky a prohlédání pokoutních míst. Sem náleží též registrování nalezených, ztracených, ukradených a uloupených předmětů, spáchaných zločinů, popis uprchnuvších nebo zmizevších osob nebo nález mrtvol a rozšiřování zatykačů; konečně sem náleží provádění zákona o tulácích a postrku.

Ad d) Úřadům policejním přináležejí provádění řádu divadelního, dohled na výčepy, hostince a zájezdní hospody a pod., veřejná shromažďovací a zábavná místa a dohled nad policejní hodinou. Policejní úřady povolují veřejné deklamatorní a hudební produkce každého druhu dle programu podnikatelem předloženého, dále představení, plesy, taneční zábavy, otevření hostinců a výčepů přes hodinu policejní. Konečně mají dávat pozor na kejklíře, kapsáře, potulné hudebníky, harfenisty, potulné zpěváky atd. Přísně sledují šetření předpisů o zachovávání noremných dnů a bdí nad udržováním nedělního klidu.

Ad e) Policejní úřady bdí nad hrami na veřejných místech jako jsou sázky, hazardní a jiné zapovězené hry, vykonávají policii mravnostní netoliko co do prostituce, nýbrž i co do veřejných lázní, (koupelen) výstav, výkladních skříní, návěsných štítů atd.

Kromě uvedených 5 hlavních odborů přináležejí nadto ještě policejním úřadům provádění řádu čeledínského, dohled nad řády dopravními a nad řády sazeb (tarify) pro jednotlivá odvětví výdělková. Policejní úřady opatřují též funkce smírčího soudnictví, obrátí-li se k nim strany za účelem vyrovnání sporův jejich.

Ad f) Policejní úřady mají pátrati po všech zločinech, přečinech a přestupcích, které nejsou vyšetřovány jediné ku žádosti súčasných, a mají učiniti přípravná nařízení potřebná k tomu, aby věc byla objasněna neb aby uchovány stopy trestného činu nebo útěku pachatelova. Policejní úřady mají v případech zákonem stanovených provésti prohlédání domu a prozatímnou vazbu obviněného, vyhledávání mají však ihned postoupiti příslušnému státnímu zastupitelství nebo soudu; obor činnosti jejich co do policie trestní jest tedy z části samostatný, z části podružný; jsouť úřady policejní též pomocnými orgány úřadů trestních.

Ad g) Dále spadá v obor činnosti úřadů policejních výkon policie tiskové. Sem náleží předpisy zákona tiskového o složení povinných exemplářů, o zabavení tiskopisů, o podporování státního návladnictví při četbě povinných exemplářů a j. v.

Ad h) Povinností úřadů policejních jest však také pilně bděti nad nedostatky a vadami ve správě místní policie, odstraňovati je v přátelské shodě s povolanými orgány obecními, jíti s nimi ruku v ruce a spojití se s nimi k žádoucím opatřením v případech neštěstí. Neuposlechnou-li obce nařízení úřadů policejních, mají samy ihned učiniti potřebná opatření neodkladná, pokud nezbytnými se jeví z ohledů na zájmy veřejné; o tom má policejní úřad zprávu podati představenému úřadu. Policejní úřady jsou zavázány podporovati svými orgány obec při obstarávání policie místní a oznámiti jí (obci) neprodleně přestupky předpisů o místní policii, pokud trestání jich obcím přináleží.

